

"ҚАЗАҚСТАН ҚОР БИРЖАСЫ" АҚ

"Қазақстан қор биржасы" АҚ
Директорлар кеңесінің шешімімен
(2020 жылдың 03 маусымындағы
№ 18 отырыс хаттамасы)
б е к і т і л д і

2020 жылдың 03 тамызынан бастап
қолданысқа енгізілді

**Орталық контрагенттің функцияларын
орындаусыз бағалы қағаздармен мәмілелер
жасасу және олар бойынша есеп
айырысуларды (гросс-есеп айырысулар)
жүзеге асыру
ТӘРТІБІ**

Осы Тәртіп Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес әзірленді, "Қазақстан қор биржасы" АҚ (бұдан әрі – Биржа) қор нарығында орталық контрагенттің функцияларын орындамайтын мәмілелер (ОК-сыз мәміле) жасасу тәртібін анықтайды, осындай мәмілелер бойынша есеп айырысуды жүзеге асыруға қойылатын негізгі талаптарды, сондай-ақ осындай мәмілелерді орындамағаны үшін жауапкершілікті және сауда-саттыққа қатысушылар өз міндеттемелерін орындамаған кезде айыппұл төлеу тәртібін белгілейді.

1 бап. Негізгі ұғымдар мен терминдер

1. Осы Тәртіптің мақсаттары үшін:

- 1) өтінім деп сауда-саттыққа қандай да бір қатысушы берген (осы ұғым Биржаның "Биржалық қызметті жүзеге асыру ережелері" атты ішкі құжатымен анықталғандай) сауда-саттықтың қандай да бір тәртіптемесінде мәміле жасасуға арналған өтінім түсініледі;
- 2) мәмілелер деп репо операцияларын ашу және жабу мәмілелері, сондай-ақ Биржа гросс-негізде клирингтік қызметті жүзеге асыратын, бірақ орталық контрагенттің функцияларын орындамайтын, Биржа өткізетін қаржы құралдарын орналастыру, сатып алу, кері сатып алу, сату жөніндегі мамандандырылған сауда-саттық шеңберінде жасалған мәмілелер түсініледі;
- 2) жайғасымның шектелімі деп, соның шегінде жайғасым ашылуы мүмкін ақшадағы немесе бағалы қағаздардағы мән түсініледі;
- 3) кінәлі сауда-саттыққа қатысушы деп сауда-саттыққа осындай қатысушы жасасқан мәміле бойынша өз міндеттемелерін орындамаған сауда-саттыққа қатысушы түсініледі;
- 4) зардап шеккен сауда-саттыққа қатысушы деп сауда-саттыққа кінәлі қатысушының осы мәміле бойынша өз міндеттемелерін орындамауы себебінен жасалған мәміле орындалмаған сауда-саттыққа қатысушы түсініледі;
- 5) жайғасым деп Биржаның сауда-клирингтік жүйесіндегі сауда-саттыққа қатысушысының (және/немесе оның клиенттерінің) сауда-клирингтік шоттарында ескерілетін ақша сомасы (ақша бойынша жайғасымы) немесе бағалы қағаздардың саны (бағалы қағаздар бойынша жайғасымы) түсініледі;
- 6) "Z0" есеп айырысу коды деп олар бойынша міндеттемелер гросс-негізде орындалуға жататын, мәмілелер жасасу кезінде пайдаланылатын, өтінім берген кезде осы мәмілелер жасалған күн есеп айырысуларды жүзеге асыру күні болып табылатын, туындайтын міндеттемелердің толық қамтамасыз етілуін бақылау процедурасы жүргізілетінін анықтайтын есеп айырысу коды түсініледі;
- 7) "Zcp" есеп айырысу коды деп міндеттемелері гросс-негізде орындалуға жататын мәмілелер жасасу кезінде пайдаланылатын есеп айырысу коды түсініледі, ол орындауға есеп берішілікті берген кезде туындайтын, міндеттемелердің толық қамтамасыз етілуін бақылау процедурасы жүргізілетінін, олар бойынша есеп айырысулар T+cp ретінде анықталатын күнге келетінін, мұндағы T – мәміле жасалған күн, ал cp – репо операциясының ашылу және жабылу күндері арасындағы күнтізбелік күндер санын анықтайды;
- 8) "B0" есеп айырысу коды деп Биржа өткізетін қаржы құралдарын орналастыру, сатып алу, кері сатып алу, сату жөніндегі мамандандырылған сауда-саттықтарда ОК-сыз мәмілелер жасасу кезінде пайдаланылатын, міндеттемелер гросс-негізде орындалуға жататын, туындайтын міндеттемелерді қамтамасыз етуді бақылау процедурасы орындауға есеп беру кезінде жүргізілетінін анықтайтын

- есеп айырысуларды жүзеге асыру күні сауда-саттық бастамашысы жалғыз сатушымен (сатып алушысымен) (бұл ұғым "Мүшелік жарналар, биржалық және клирингтік алымдар туралы қағида" атты Биржаның ішкі құжатымен анықталғандай) белгіленген күн болып табылады;
- 9) толық қамтамасыз ету деп "Қаржы құралдарымен жасалған мәмілелер бойынша клирингтік қызметті жүзеге асыру ережелері" атты Биржаның ішкі құжатымен анықталған ұғым сияқты, мәмілелер жасасудың шарты түсініледі;
  - 10) гросс-негіздегі клиринг деп, сауда-саттыққа қатысушы жеке жасаған әрбір мәміле бойынша орындауға жататын, талаптар мен міндеттемелерді анықтау үдерісі түсініледі;
  - 11) орындауға арналған есеп деп, сауда-саттыққа қатысушының бұрын жасалған мәмілелер нәтижесінде туындаған міндеттемелерді орындауға дайындығын куәландыратын, сауда-саттыққа қатысушысы немесе Биржа маклері сауда-клирингтік жүйесіне берген есеп түсініледі.
2. Осы Тәртіппен пайдаланылатын өзге де ұғымдар Қазақстан Республикасының заңнамасында және Биржаның басқа да ішкі құжаттарында анықталған ұғымдарға ұқсас.

2 бап.

Негізгі қағидалар

1. Осы Тәртіп репо операцияларын ашу және жабу мәмілелеріне, сондай-ақ Биржа гросс-негізде клирингтік қызметті жүзеге асыратын, бірақ орталық контрагенттің функцияларын орындамайтын, Биржа өткізетін қаржы құралдарын орналастыру, сатып алу, кері сатып алу, сату жөніндегі мамандандырылған сауда-саттық шеңберінде жасалған мәмілелерге қолданылады.
2. Сауда-клиринг жүйесінде келесідей ОК-сыз сауда-саттық тәртіптемелері ажыратылады:
  - 1) "ОК-сыз авторепо";
  - 2) "ОК-сыз тікелей репо";
  - 3) "Орналастыру/сату: Аукцион (USD/KZT)";
  - 4) "Орналастыру/сату: Тікелей өтімдер (USD/KZT)";
  - 5) "Кері сатып алу/сатып алу: Аукцион (USD/KZT)";
  - 6) "Кері сатып алу/сатып алу: Тікелей өтімдер (USD/KZT)".
3. ОК-сыз әрбір сауда-саттық тәртіптемесі келесі ақпаратты қамтиды:
  - 1) мәміленің түрі (сатып алу – сату/ репо операциясы);
  - 2) Сауда-саттықты өткізу әдісі (үздіксіз қарсы аукцион әдісі/Тікелей мәмілелер жасасу әдісі, бұл әдістер ASTS+ сауда-клирингтік жүйесінде сауда-саттықты өткізу әдістері туралы қағидада сипатталған);
  - 3) есептесу коды;
  - 4) есептесу валютасы;
  - 5) бағалы қағаздың атауы.
4. Түріне қарай ЦК-сыз сауда-саттық тәртіптемелерінде саудаланатын бағалы қағаздар "ASTS+ сауда-клирингтік жүйесінің сауда-саттық және операциялар тәртіптемелерінің тізімдері" атты Биржаның ішкі құжатымен белгіленген қаржы құралдарының топтары бойынша бөлінеді.

5. "ОК-сыз авторепо" және "ОК-сыз тікелей репо" сауда-саттық тәртіптемелері үшін есеп айырысу коды "Z0/Zcp" болып табылады".
Осы баптың 2 тармағының 3)-6) тармақшаларында тізілген сауда-саттық тәртіптемелері үшін есеп айырысу коды "Z0" не "B0" болып табылады және оны өткізу жоспарланатын мамандандырылған сауда-саттықтың жалғыз сатушысы (сатып алушысы) белгілейді.
6. Мәмілелер есеп айырысуға олар сауда-клирингілік жүйесінде жасалған күні немесе репо жабу мәмілелері бойынша орындауға арналған есептерді алғаннан кейін немесе бірінші символы "B" болатын есеп айырысу коды бар мәмілелер бойынша орындалатын күн мен уақыт басталған кезде жіберіледі.
7. Мәмілелерді орындау кезінде "Қаржы құралдарымен мәмілелер бойынша клирингілік қызметтің жүзеге асыру ережелері" атты Биржаның ішкі құжатында белгіленген ерекшеліктерді ескере отырып, гросс-негізде клиринг процедуралары қолданылады.
8. Мәмілелерді есептеу олар бойынша нақты уақыт тәртіптемесінде төлемге қарсы жеткізу принципі бойынша толық қамтамасыз етілген жағдайда, әрбір жеке мәміле негізінде сауда-саттыққа қатысушылардың басқа мәмілелері бойынша талаптар мен міндеттемелерді өзара есепке алмастан, оларды сауда-клирингілік жүйеде тіркеу кезектілігі тәртібімен жүзеге асырылады.
9. Бағалы қағаздармен мәмілелер бойынша есеп айырысуларды Орталық депозитарий өзінің ішкі құжаттарында белгіленген тәртіппен және осы Тәртіпке сәйкес әрбір мәміле бойынша жеке жүзеге асырады.
10. Бағалы қағаздармен мәмілелер бойынша есеп айырысуларды жүзеге асыру үшін Биржа Орталық депозитариймен жасалған сауда-саттық ұйымдастырушысына қызмет көрсету туралы келісім-шартта қарастырылған форматтардағы бұйрықтарды Орталық депозитарийге жібереді.

3 бап. Сауда-саттыққа қатысушылар

Бағалы қағаздардың сауда-саттықтарына қатысушылар мынадай топтарға бөлінеді:

- 1) бірінші топқа, "қор нарығының мүшесі" санатына иеленген, Биржа мүшелері жатады – Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі, Қазақстан Республикасының екінші деңгейдегі банктері және "Қазақстанның Даму Банкі" АҚ;
- 2) екінші топқа, банктер болып табылмайтын "қор нарығының мүшесі" санатына иеленген, Биржа мүшелері жатады.

4 бап. Сауда-саттыққа қатысушыларының сауда-клирингілік шоттары

1. Бағалы қағаздар бойынша есеп айырысуды жүзеге асыру үшін сауда-саттыққа қатысушының Орталық депозитарийде осы жеке шот шеңберінде ашылған жеке шоты және қосалқы шоты¹ болуы тиіс.
2. Бағалы қағаздар бойынша есеп айырысулар сауда-саттыққа қатысушының Орталық депозитарийдегі қосалқы шотында ашылған KASE бөлімінен жүзеге асырылады.
3. Ақша бойынша есеп айырысуды жүзеге асыру үшін бірінші топтағы қатысушының "Қазақстан банкаралық есеп айырысу орталығы" РМК-ның

---

¹ Қосалқы шоттарда сауда-саттыққа қатысушының меншікті бағалы қағаздары немесе оның клиенттерінің бағалы қағаздары есепке алынады.

(бұдан әрі – ҚБЕО шок) банкаралық деректер беру жүйесінде жайғасымы², екінші топтағы қатысушының – Орталық депозитарийдегі банктік шоты (меншікті³ және клиенттік агрегацияланған⁴) болуы тиіс.

4. ҚБЕО БДБЖ-дағы жайғасым және Орталық депозитарийдегі банктік шоттар ақшаны алдын ала жеткізу жүзеге асырылатын шоттар (бұдан әрі – алдын ала төлем шоттары) болып табылады.
5. Орталық депозитарийде ашылған сауда-саттыққа қатысушының немесе бақылау және қамтамасыз ету жүйесін пайдаланушының әрбір қосалқы шотына Биржаның сауда-клирингілік жүйесінде ашылатын сауда-клирингілік шоты сәйкес келеді. Сауда-клирингілік шотының коды Биржа мүшелеріне және олардың шоттарына, сауда-саттық жүйелерін пайдаланушыларға, Бағалы қағаздар эмитенттеріне және Биржаның қаржы құралдарына қысқартылған кодтар беру тәртібін анықтайтын Биржаның ішкі құжатына сәйкес беріледі.

Сауда-клирингілік шотта сауда-саттыққа қатысушының және/немесе оның клиенттерінің сауда-саттықта жасалған мәмілелер бойынша есеп айырысуды жүзеге асыруға арналған бағалы қағаздар мен ақша ескеріледі.

Бағалы қағаздардың жекелеген атаулары және әртүрлі валютадағы ақша сауда-клирингілік жүйесіндегі бір сауда-клирингілік шотта ескеріледі.

5 бап. Сауда-клирингілік шоттарға қалдықтар туралы ақпарат енгізу

1. Күн сайын, әр сауда-саттық күнінің Алматы уақытымен 08.00-ден кешіктірмей Биржаның сауда-клирингілік жүйесіне қаржы құралдарының саны және сауда-саттыққа қатысушылар мен олардың клиенттерінің ақшасының саны (бастапқы қалдықтар) туралы ақпарат енгізіледі.
2. Бағалы қағаздар бойынша бастапқы қалдықтар Биржаның сауалы бойынша Орталық депозитарий берген мәліметтерге сәйкес енгізіледі.
3. Ақша бойынша бастапқы қалдықтар алдыңғы сауда-саттық күнінен ауыстырылады, сондай-ақ сауда-саттыққа қатысушысы мен бақылау және қамтамасыз ету жүйесін пайдаланушысы дербес түрде енгізе алады.

6 бап. Биржаның сауда-клирингілік жүйесіндегі сауда-саттыққа қатысушылардың жайғасымдары

1. Биржаның сауда-клирингілік жүйесінде ақшаны есепке алу үшін (әрбір валюта бөлігінде) сауда - саттыққа қатысушылардың сауда-клирингілік шотында мынадай жайғасымдар пайдаланылады:
  - 1) алдыңғы сауда-саттық күнінен бастап ауыстырылатын немесе сауда-саттыққа қатысушы дербес енгізетін ақпарат туралы ақпарат орталық депозитарийдегі банк шотындағы немесе ҚБЕО-дағы позициядағы ақша санын (кіріс ақша позициясы) көрсететін кіріс позициясы;
  - 2) сауда-саттыққа қатысушыдан "Z0" және "B0" есеп айырысу кодтарымен жасалған мәмілелер нәтижесінде, сондай-ақ сауда-саттыққа қатысушы сауда-саттық күнінің ағымдағы сәтінде Биржаның сауда-клирингілік жүйесінде жүргізген ақшаны сыртқы есепке алу/есептен шығару және ішкі ақша аударымдары нәтижесінде түскен немесе кеткен ақшаны ескере отырып, кіріс жайғасымын көрсететін ағымдағы жайғасым;

---

² ҚБЕО БДБЖ позициясы деп Ұлттық банктегі ҚБЕО БДБЖ шотына аударған ҚБЕО БДБЖ жүйесін пайдаланушының ақшасын есепке алуға арналған жайғасым түсініледі.

³ Өз шотында сауда-саттыққа қатысушының меншікті ақшасы есепке алынады

⁴ Клиенттік агрегацияланған шотта сауда-саттыққа қатысушы клиенттерінің ақшасы есепке алынады

- 3) сауда-саттыққа қатысушының ағымдағы жайғасымындағы ақша санының және сауда-саттыққа қатысушының сауда-клирингтік жүйесіне берген, "Z0" есеп айырысу коды бар сатып алуға арналған белсенді өтінімдердің параметрлеріне сүйене отырып, бұғатталған ақша санының және "Z0" және "B0" есеп айырысу кодтары бар сатып алуға арналған мәмілелер бойынша орындауға қойылған есептер бойынша ақша санының айырмасы ретінде, Биржаның сауда-клирингтік жүйесі есептейтін жоспарлы және есептесушілік жайғасымдар.
2. Сауда-клирингтік жүйесінде бағалы қағаздарды есепке алу үшін мынадай жайғасымдар пайдаланылады:
  - 1) "Z0" және "B0" есеп айырысу есеп айырысу кодтарымен жасалған мәмілелерді ескере отырып және бағалы қағаздар бойынша сыртқы аударымдарды ескере отырып, Биржаның сауалы бойынша Орталық депозитарий ақпарат беретін, KASE бөлімдерінде және Орталық депозитарийдегі сауда-саттыққа қатысушысының шоттарындағы бағалы қағаздардың санын көрсететін, кіріс жайғасымы;
  - 2) "T0", "Yn", "Z0" және "B0" есеп айырысу кодтарымен жасалған мәмілелер нәтижесінде сауда-саттыққа қатысушыдан түскен немесе шыққан бағалы қағаздарды, сондай-ақ сауда-саттыққа қатысушының сауда-саттық күнінің ағымдағы сәтінде Биржаның сауда-клирингтік жүйесінде жүргізген өзге де операцияларын ескере отырып, сауда-саттыққа қатысушыдан сауда-саттық күні ішінде Орталық депозитарий Биржаға олар туралы ақпарат беретін, KASE және РЕПО бөлімдерінде Орталық депозитарийдегі сауда-саттыққа қатысушының шоттарындағы бағалы қағаздардың санын көрсететін, ағымдағы жайғасым;
  - 3) сауда-саттыққа қатысушының Биржаның сауда-клиринг жүйесіне берген "T0" және "Z0" есеп айырысу кодтары бар сатуға арналған белсенді өтінімдердің параметрлерін және "Z0" және "B0" есеп айырысу кодтары бар мәмілелер бойынша орындауға ұсынылған есептерді ескере отырып (алып тастап), сауда-саттыққа қатысушының ағымдағы позициясын негізге ала отырып, Биржаның сауда-клиринг жүйесі есептейтін, жоспарлы жайғасым;
  - 4) ағымдағы сауда-саттық күніне келетін есеп айырысу күнімен ішінара қамтамасыз етілген мәмілелер бойынша нетто, сауда-саттыққа қатысушының жоспарлы жайғасымына сүйене отырып, Биржаның сауда-клирингтік жүйесі есептейтін, есеп айырысу жайғасымы;
  - 5) Биржаның сауда-клирингтік жүйесі есептейтін T+ жоспарлы жайғасымы мәмілелер бойынша тиісті есеп айырысу күнін ескере отырып және тиісті есеп айырысу күнімен бағалы қағаздарды сатуға белсенді өтінімдер бойынша міндеттемелерді алып тастаумен есеп айырысудың алдыңғы күніндегі T+ жоспарлы жайғасымына сүйене отырып есептеледі. Ағымдағы есеп айырысу күніне T+ жоспарлы жайғасымы есеп айырысу жайғасымының мәні ретінде есептеледі.

7 бап.

Берілген өтінімді тексеру және оны қабылдау

1. Биржаның сауда-клирингтік жүйесі автоматтандырылған тәртіптемесінде әрбір берілген өтінімді және/немесе жайғасымдардың шектелімдерін сақтау және міндеттемелерді орындау мүмкіндігі туралы есептерді тексереді.
2. Осы баптың 1 тармағына сәйкес жүргізілген тексерудің теріс нәтижесі болған жағдайда, сауда-клирингтік жүйесі өтінімді және/немесе міндеттемелерді орындауға арналған есепті болдырмайды (қабылдамайды).
3. Осы баптың 1 тармағына сәйкес жүргізілген тексерудің оң нәтижесі болған жағдайда, сауда-клирингтік жүйесі өтінімді және/немесе есепті орындауға

қабылдайды және автоматтандырылған тәртіптемеде мынадай әрекеттерді орындайды:

- 1) осы өтінімді/міндеттемелерді орындауға арналған есепті қамтамасыз ету ретінде ақшаны және/немесе бағалы қағаздарды бұғаттайды;
  - 2) осы өтінімді/міндеттемелерді орындауға арналған есепті берген сауда-саттыққа қатысушының жоспарлы және есептесу жайғасымдарының мәндерін осы өтінімнің/орындауға арналған есептің мөлшеріне өзгертеді.
4. Сауда-саттыққа қатысушылар жайғасымдарының лимиттерінің сақталуын бақылау Орталық депозитарийден алынған бағалы қағаздар туралы ақпаратты, сауда-саттыққа қатысушылардан алынған ақша туралы ақпаратты ескере отырып, Биржаның сауда-клирингтік жүйесі жүзеге асыратын олардың кіріс, ағымдағы және жоспарлы жайғасымдарын тексеру арқылы жүзеге асырылады.
5. Бағалы қағаздарды орналастыру, сатып алу, кері сатып алу немесе сату жөніндегі мамандандырылған сауда-саттыққа қатысушылар берген өтінімдерді осындай сауда-саттықтардың нәтижелері бойынша есеп айырысуларды жүзеге асыру үшін ақшаның немесе бағалы қағаздардың жеткіліктілігі тұрғысынан тексеруді, егер осындай мамандандырылған сауда-саттықтар үшін есеп айырысулардың коды "Z0" белгіленген жағдайда, өтінім беру сәтінде немесе орындауға есеп беру сәтінде, егер осындай мамандандырылған сауда-саттықтар үшін есеп айырысулардың коды "B0" белгіленген болса, Биржаның сауда-клирингтік жүйесімен жүзеге асырылады.

8 бап. Мәмілелер жасасу және олар бойынша есеп айырысуды жүзеге асыру

1. Мәмілені жасасу және осы мәміле жасалған сауда-клирингтік шотында автоматтандырылған тәртіптемеде Биржаның сауда-клирингтік жүйесінде орындау үшін есептерді орындауға қабылдау кезінде:
  - 1) бағалы қағаздың жеке атауы бойынша жайғасым қалыптасады;
  - 2) ақша бойынша ағымдағы, жоспарлы және есеп айырысу жайғасымдардың және бағалы қағаздар бойынша кіріс жайғасымдарының мәндері өзгертіледі.
2. Биржаның сауда-клирингтік жүйесін мәміле жасау фактісі тіркелген сәтте және/немесе орындауға арналған есепті орындауға қабылдаған сәтте мәміле бойынша есеп айырысуды жүзеге асыруға арналған бұйрықты қалыптастырады және Орталық депозитарийге жібереді. Бұйрық жайғасымдардың шектелімдері мен міндеттемелерді орындау мүмкіндігі сақталған жағдайда қалыптастырылады және төмендегілерді ескере отырып жіберіледі:
  - 1) әрбір мәміле бойынша немесе әрбір есеп бойынша орындауға бір бұйрық қалыптастырылады және жіберіледі;
  - 2) бұйрықты қалыптастыру және жолдау мәміле жасау немесе орындауға есеп алу фактісін сауда-клирингтік жүйесінде тіркеу тәртібімен жүзеге асырылады;
  - 3) мәміле бойынша есеп айырысуды жүзеге асыруға арналған бұйрықтың нысаны мен мазмұны Биржа мен Орталық депозитарий арасында жасалған келісім-шартпен анықталады.
3. Орталық депозитарий Биржа бұйрығының негізінде және өзінің ішкі құжаттарына сәйкес әрбір жіберілген бұйрық бойынша есеп айырысуды жүзеге асырады және бұл туралы есепті Биржаның сауда-клирингтік жүйесіне жібереді.

4. Орталық депозитарийден бұйрықтың орындалуы туралы оң есепті алғаннан кейін Биржаның сауда-клирингілік жүйесінде бағалы қағаздар бойынша кіріс, ағымдағы, жоспарлы және есеп айырысу жайғасымдардың мәнделері және ақша бойынша ағымдағы, жоспарлы, есеп айырысу жайғасымдардың мәнделері өзгереді.

Орталық депозитарийден бұйрықтың орындалуы туралы теріс есепті алғаннан кейін Биржа бұл туралы осы мәмілені жасаған сауда-саттыққа қатысушыларды Биржаның сауда-клирингілік жүйесі бойынша немесе байланыстың өзге де ықтимал тәсілдері арқылы жіберілетін хабарламалар арқылы хабардар етеді.

5. Зардап шеккен сауда-саттыққа қатысушы өз қалауы бойынша осы мәмілені бұзуға немесе осы мәміле бойынша есеп айырысуды қайта жүзеге асыруға келісуге құқылы.

Мәмілені бұзу зардап шеккен сауда-саттыққа қатысушының шешімі бойынша Биржа сауда-клирингілік жүйеге берілген осындай бұзу туралы хабарламаны алғаннан кейін жүзеге асырылады.

Орындалмаған мәміле бойынша қайталама есеп айырысулар осындай мәміле тараптарының өзара келісімі кезінде Биржа осы мәміле тараптарының әрқайсысының сауда-клирингілік жүйесіне берген, оларды жүзеге асыруға келісетіні туралы хабарламаларды алғаннан кейін жүзеге асырылады.

6. Орталық депозитарийден осы баптың 4 тармағында қарастырылған ақпаратты алған сәтке дейін репо операцияларын ашу мәмілелерін жасау кезінде сауда-саттыққа қатысушылардың активтерді көп мәрте пайдалануына жол бермеу мақсатында осындай сауда-саттыққа қатысушылардың жоспарлы және есеп айырысу жайғасымдары осы мәміленің параметрлері ескеріле отырып есептеледі.

9 бап.

Сауда-саттық барысында жайғасымдарды өзгерту

1. Биржаның сауда-клирингілік жүйесі сауда-саттыққа қатысушыға, егер осындай өзгерістің нәтижесінде сауда-клирингтік шоттың бір немесе бірнеше жайғасымдары бойынша шектелімдер бұзылған жағдайда, ағымдағы жайғасымды өзгертуге мүмкіндік бермейді.

2. Сауда-саттық барысында сауда-саттыққа қатысушылардың Орталық депозитарийдегі және сауда-клирингілік жүйесіндегі өздерінің қосалқы шоттарындағы бағалы қағаздардың санын өзгертуге мүмкіндігі бар.

3. Сауда-саттыққа қатысушылардың қосалқы шоттарындағы KASE бөліміндегі бағалы қағаздар санының ұлғаюуы туралы ақпаратты Орталық депозитарий осындай өзгерістен кейін дереу Биржаның сауда-клирингілік жүйесіне береді.

Сауда-клирингілік жүйеде бағалы қағаздар санының ұлғаюуы туралы ақпарат негізінде бағалы қағаздар бойынша кіріс, ағымдағы, жоспарлы және есеп айырысу жайғасымдарын мәнделері өзгереді.

4. Орталық депозитарийдегі сауда-саттыққа қатысушының қосалқы шотындағы KASE бөліміндегі бағалы қағаздардың санын азайтуға сұрау салуды Орталық депозитарий депоненттің тиісті бұйрығын алғаннан кейін Орталық депозитарий жібереді.

Биржа Орталық депозитарийдің сұрау салуы негізінде осындай қатысушының жайғасымдар шектелімдерінің сақталуын тексереді.

Тексеру оң болған жағдайда Биржа осындай есептен шығару сұранысына сәйкес бағалы қағаздарды толық мөлшерде есептен шығаруды мақұлдайды және сауда-клирингілік шоттағы бағалы қағаздар бойынша кіріс, ағымдағы, жоспарлы және есеп айырысу жайғасымы осы мөлшерге азайтады.

Текстеру теріс болған жағдайда Биржа бағалы қағаздарды есептен шығарудан бас тартады.

5. Сауда-саттыққа қатысушының ҚБЕО БДБЖ немесе Орталық депозитарийдегі алдын ала төленген шоттарындағы ақша санының өзгеруі осындай қатысушының жайғасымдар шектелімдерінің сақталуын тексергеннен кейін ғана жүзеге асырылады.
6. Сауда-саттыққа қатысушының шоттарындағы жайғасымдардың өзгеруі немесе ақшаға билік етуге шектеулер қою нәтижесінде Биржаның сауда-клирингілік жүйесінде жасалған мәмілелер бойынша есеп айырысуларды жүзеге асырмағаны үшін жауапкершілік, соның шоттарында ақшаға билік етуге шектеулер өзгертілген немесе белгіленген, мәміленің тарапына жүктеледі.

10 бап.

Бақылау және қамтамасыз ету жүйесі

1. Бақылау және қамтамасыз ету жүйесін пайдаланушылар оларды пайдалана отырып, осындай мәмілелерді міндетті түрде растауға тиіс шоттар бойынша сауда-клирингілік жүйесінде жасалған бағалы қағаздарды сатып алу-сату мәмілелері және репо операцияларын ашу мәмілелері, егер осындай мәмілелер бойынша бақылау және қамтамасыз ету жүйесін пайдаланушылар тарапынан растау алынған жағдайда ғана, Биржаның сауда-клирингілік жүйесі Орталық депозитарийге есеп айырысуға жібереді.
2. Бақылау және қамтамасыз ету жүйесін пайдаланушы Биржаның сауда-клирингтік жүйесіне репо операциясын ашу мәмілесін және мамандандырылған сауда-саттыққа қатысу үшін берілген өтінімді осындай пайдаланушылардың жұмыс уақытын регламенттейтін Биржаның ішкі құжатымен белгіленген бақылау және қамтамасыз ету жүйесі жұмысының аяқталу уақытынан кешіктірмей растауға тиіс.
3. Егер бақылау және қамтамасыз ету жүйесінің пайдаланушысы репо ашу мәмілесін растамаған жағдайда, мұндай мәмілені Биржаның "ASTS+ сауда-клирингілік жүйесінде репо операцияларын жүзеге асыру ережелері" ішкі құжатында қарастырылған тәртіппен сауда-саттыққа жауапты қатысушы дербес түрде орындайды.
4. Бақылау және қамтамасыз ету жүйесінің жұмыс уақыты аяқталғанға дейін репо операциясын ашу мәмілесін растамаған бақылау және қамтамасыз ету жүйесін пайдаланушы келесі жұмыс күнінен кешіктірмей Биржаға осындай расталмау себептері көрсетілген ресми хат ұсынуға міндетті.
5. Бақылау және қамтамасыз ету жүйесін пайдаланушы сауда-саттыққа қатысушыда ақшаның немесе бағалы қағаздардың болмауы себебінен репо операцияларын ашу мәмілесін растай алмайды, өйткені Биржаның сауда-клирингілік жүйесі одан репо операцияларын ашу мәмілелерін жасасуға өтінімдер қабылдау кезінде сауда-саттыққа қатысушысының жайғасымдар шектелімдерінің сақталуын бақылауды жүзеге асырады.

11 бап.

Мәмілелерді орындамағаны үшін жауаптылық

1. Сауда-саттыққа қатысушылар өздерінің шоттарында ақшаның немесе бағалы қағаздардың жеткіліксіздігі себебінен мәмілелер бойынша есеп айырысуларды орындамағаны үшін жауапты болады.
2. Егер бағалы қағаздарды сатып алу-сату мәмілесі екінші есеп айырысу клирингілік сессияны жүзеге асыру басталғанға дейін орындалмаса, онда мұндай мәміле бұзылған деп танылады.
3. Сауда-саттыққа кінәлі қатысушы, Осы баптың 4 тармағында көрсетілген жағдайды қоспағанда, "Қазақстан Республикасының мемлекеттік

қазынашылық міндеттемелерін орналастыру ережесі", "ASTS+ сауда-клиринглік жүйесінде сауда-саттықты өткізу әдістері туралы ережелер" және "Бағалы қағаздарға жазылым жүргізу ережелері" атты Биржаның ішкі құжаттарында белгіленген мөлшерде сауда-саттыққа зардап шеккен қатысушыға (оның осы айыппұлды төлеу туралы талабы болған кезде) айыппұл төлеуге міндетті.

4. Егер сауда-саттыққа зардап шеккен қатысушы мәміле бойынша есеп айырысуды қайта жүзеге асырудан бас тартса немесе сауда-клиринглік жүйеге мәміле бойынша қайта есеп айырысуды жүзеге асыруға келісім беру туралы хабарлама жібермесе, зардап шеккен сауда-саттыққа қатысушының кінәлі тараптан осы баптың 3 тармағында қарастырылған қандай да бір айыппұл төлеуді талап етуге құқығы жоқ.
5. ОК-сыз сауда-саттықта репо операцияларын ашу және жабу мәмілелерін жасау ерекшеліктері, сондай-ақ мұндай мәмілелерге қатысушылардың олар бойынша міндеттемелерді тиісінше орындамағаны үшін жауапкершілігі "ASTS+ сауда-клиринглік жүйесінде репо операцияларын жүзеге асыру ережелері" атты Биржаның ішкі құжатымен белгіленеді.
6. Орындалмаған мәміле бойынша қайта есеп айырысу жүзеге асырылған жағдайда Биржа сауда-саттықтың кінәлі қатысушысына мынадай ықпалшараларды қолданады:
  - 1) сауда-саттыққа қатысушы мәмілелер бойынша қайта есеп айырысуды жүзеге асырудың екі жағдайына дейін күнтізбелік 30 күн ішінде жол берген жағдайда – ескерту;
  - 2) сауда-саттыққа қатысушы мәмілелер бойынша қайта есеп айырысуды жүзеге асырудың екі жағдайынан астам күнтізбелік 30 күн ішінде жол берген жағдайда – айлық есептік көрсеткіштің 50 еселенген мөлшері көлемінде айыппұл.

12 бап.

Айыппұлдарды төлеу тәртібі

1. Мәміле бұзылған кезде кінәлі сауда-саттыққа қатысушы Биржаның ішкі құжаттарында белгіленген шарттарға сәйкес орындалмаған мәміле бойынша комиссиялық алымдардың толық сомасын және, Биржаның комиссиялық алымдарын төлеу бойынша берілетін қандай да бір жеңілдіктерді есепке алмай, Биржаға төлеуге міндетті.
2. Зардап шеккен сауда-саттыққа қатысушы бағалы қағаздарды сатып алу-сату мәмілесі жасалған күннен бастап он жұмыс күні ішінде Биржаға кінәлі сауда-саттыққа қатысушыға осы мәмілені орындамағаны үшін айыппұл төлеу жөніндегі талаптардың бар екендігі туралы жазбаша хабарлама беруге құқылы. Бұл ретте:
  - 1) көрсетілген мерзім ішінде Биржа мұндай хабарламаны алмаған жағдайда, Биржа бұл фактіні зардап шеккен сауда-саттыққа қатысушының осы мәміле бойынша кінәлі сауда-саттыққа қатысушыға талаптарының болмауының дәлелі ретінде бағалайды;
  - 2) көрсетілген мерзім ішінде Биржа осындай хабарламаны алған жағдайда, ол осындай хабарламаны алған күннен кейінгі екінші жұмыс күнінен кешіктірілмейтін мерзімде кінәлі сауда-саттыққа қатысушыны айыппұл төлеу қажеттігі туралы хабардар етеді және оны төлеу үшін шотты ұсынады.
3. Кінәлі сауда-саттыққа қатысушы айыппұл сомасын осы баптың 2 тармағының 2) тармақшасында қарастырылған хабарламаны алған күннен кейінгі бесінші жұмыс күнінен кешіктірілмейтін мерзімде Биржаның Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкінде ашылған корреспонденттік шотына аударады.

4. Биржа осы баптың 3 тармағына сәйкес Биржаның корреспонденттік шотына айыппұл сомасы түскен күннен кейінгі екі жұмыс күні ішінде осы соманы айыппұл төлеу туралы талапта көрсетілген деректемелер бойынша зардап шеккен сауда-саттыққа қатысушыға аударады.
5. Қаржы құралдарымен мәмілелер жасау үдерісінде туындайтын айыппұл төлеу мәселелері бойынша келіспеушіліктерді қарау тәртібі Биржаның "Қаржы құралдарымен жасалған мәмілелерді жүзеге асыру барысында туындайтын даулар мен келіспеушіліктерді шешу тәртібі" атты жеке ішкі құжатында қарастырылған.

13 бап. Тұжырымды қағидалар

1. Осы Тәртіп және оған енгізілетін барлық өзгертулер және/немесе толықтырулар Биржаның интернет-ресурсында (www.kase.kz) орналастыру арқылы сауда-саттыққа қатысушылардың назарына жеткізіледі.
2. Осы Тәртіп қажеттілігіне қарай, бірақ осы Тәртіп қолданысқа енгізілген күннен бастап әрбір үш жылда кемінде бір рет актуалдылануға жатады.
3. Осы Тәртіпке енгізілетін өзгертулер мен толықтыруларды уақтылы енгізу үшін сауда-саттық бөлімшесі жауапты болады.

Басқарма

Алдамберген А. Ө.